

Előszó

A szociológiára születésétől fogva egyfajta kettős szerepfelfogás jellemző. Egyrészt önálló szaktudományként arra vállalkozik, hogy bizonyos jelenségeket vizsgáljon, szigorúan a tudományos normáknak megfelelően. Másrészt azonban hagyományosan hozzákapcsolódik az a szerep is, hogy hozzájáruljon a környező világ értelmezéséhez, a társadalmi problémák orvoslásához.

A két szerepfelfogást gyakran ellentétesnek, sőt gyakran egymással ellentmondásban állónak tekintik. Az egyik ugyanis arra sürget, hogy a szociológiai munka professzionalizálódjék, „rendes” paradigmavezérelt tudománnyá váljék, amely világos és többé-kevésbé egységes elméleti fogalmakkal és standardizált módszertani eszközökkel rendelkezik. A másik viszont azt a követelményt támasztja, hogy a szociológiai kutatás középpontjában az égető társadalmi problémák álljanak, a szociológia az aktuális társadalmi folyamatokra koncentráljon, s adott esetben tevékenyen vegyen részt ezek alakításában.

Michael Burawoy azok közé tartozik, akik e kettős követelményt egyáltalán nem tartják összeegyeztethetetlennek. Az elmúlt években azonban számos írásában fogalmazta meg azt a diagnózist, hogy a szociológia professzionalizálódása nyilvános szerepvállalásainak háttérbe szorulásával járt együtt. Ezen akar változtatni a közszociológia általa megfogalmazott programja.

Az alábbi összeállítás Burawoy számos, a témában született írása közül a 2004-ben az Amerikai Szociológiai Társaság éves közgyűlésén elhangzott előadásának szövegét közli. A szerző talán e helyütt fejtí ki a legrészletesebben – történeti kontextusba ágyazva, a szociológiai intézményrendszer globális ellentmondásait, illetve a diszciplína belső tagolódását aprólékosan elemezve – programjának célkitűzéseit. A program széles körű nemzetközi vitát váltott ki, támogató, illetve bíráló cikkek sora jelent meg többek között a *Social Problems*, a *Social Forces*, a *Critical Sociology* és a *British Journal of Sociology* hasábjain (a viták bibliográfiáját a következő oldalakon tekinthetik át). Összeállításunkban válogatást közlünk ezekből a reakciókból is, annak reményében, hogy a közszociológia programja a hazai társadalomtudományi közéletben sem marad visszhang nélkül.

Burawoy diagnózisa sok szempontból a magyar szociológia elmúlt évtizedeire is érvényesnek tekinthető. Az 1960-as évektől (újra) kibontakozó magyar szociológiára kezdetleges intézményi infrastruktúra, a nyugati fórumoktól való elszigeteltség, ám aktív nyilvános részvétel, problémaérzékenység és értékeltvű elkötelezettség volt jellemző. A szociológia ekkor képes volt arra, hogy a tágabb közéleti diskurzus számára mintaként szolgáljon, érvelési módokat, kategóriákat nyújtva a társadalomról való gondolkodás szélesebb, értelmiségi párbeszéde számára (Kuczi 1991). A rendszerváltás után ezzel szemben elsősorban a szaktudományos működéshez nélkülözhetetlen intézményrendszer létrehozása volt napirenden. A magyar szociológiai kutatás és oktatás professzionalizálásán és nemzetközi integrációján volt a hangsúly (Gábor 1991; Csepeli és Wessely 1992), eközben azonban a szociológiai munkák közönsége gyakorlatilag a szűkebben vett szakmára zsugorodott.

Az elmúlt években több vita is zajlott magyar fórumokon, amelyek a magyarországi szociológia vagy általában a szociológia helyzetével foglalkoztak, illetve a szociológia egyes válságtüneteire irányították rá a figyelmet (Csepeli, Örkény és Scheppele 1998; Némédi 2000). Azzal, hogy meglehetősen markáns álláspontot fogalmaz meg, Burawoy írása hozzájárulhat ezeknek a vitáknak a folytatásához. Ebben a számunkban a hazai reakciók közül elsőként Némédi Dénes, Lengyel György és Fleck Zoltán írását közöljük. Ezúton szeretnénk azonban biztatni másokat is, hogy szóljanak hozzá a vitához!

Végül szükséges röviden kitérni a fordításra. Az angol *public* szó sokrétűségét meglehetősen nehéz visszaadni egyetlen magyar kifejezéssel. Főnévként utalhat a nyilvánosságra, valamilyen közösségre vagy közönségre, jelzőként pedig felveheti a nyilvános, a köz, a közérdekű, a közösségi, a közéleti jelentését, s még további fordulatokat is lehetne találni. A *public sociology* kifejezésre ráadásul nincs bevett magyar terminus, s az imént említett jelzők közül szinte mindegyik adekvát lehet. Mi a magunk részéről a „közszociológia” mellett tettük le a voksot. Ennek az oka elsősorban az, hogy talán ennek segítségével lehet a leginkább megőrizni a *public* kifejezés gazdagságát, az összes többi lehetőség valamilyen irányban leszűkíti a szó jelentését, s talán túlzott mértékben konkretizálja. A fordításokban tehát rendszerint a közszociológia kifejezést használtuk, azokban az esetekben azonban, amikor egyértelműen valamilyen más jelző használata volt indokolt, természetesen eltértünk ettől.

Huszár Ákos

Hivatkozott irodalom:

- Csepeli György és Wessely Anna (1992): A közép-európai szociológia kognitív esélye. In *Replika* 3(1–2): 1–7.
- Csepeli György, Örkény Antal és Kim Lane Scheppele (1998): Kelet és nyugat között. A kelet-európai társadalomtudomány szerzett immunhiányos betegségének tünetei. In *Replika* 33–34: 35–48.
- Gábor Kálmán (szerk.) (1991): Interjúk a szociológia professzionalizálásáról. In *Replika* 2(2–3): 85–130.
- Kuczi Tibor (1991): „Magánnyelv” – szociológia – közbeszéd. In *Replika* 2(2–3): 68–80.
- Némédi Dénes (2000): A szociológia egy sikeres évszázad után. In *Szociológiai Szemle* (2): 3–16.

Viták a közszociológiáról

Social Forces

- Zimmer, Catherine (2004): Introduction to a Debate on Public Sociologies. In *Social Forces* 82(4): 1601–1601.
- Burawoy, Michael (2004): Public Sociologies: Contradictions, Dilemmas, and Possibilities. In *Social Forces* 82(4):1603–1618.
- Nielsen, François (2004): The Vacant ‘We’: Remarks on Public Sociology. In *Social Forces* 82(4):1619–1627.
- Brady, David (2004): Why Public Sociology May Fail. In *Social Forces* 82(4): 1629–1638.
- Tittle, Charles R. (2004): The Arrogance of Public Sociology. In *Social Forces* 82(4):1639–1643.

British Journal of Sociology

- Burawoy, Michael (2005): 2004 American Sociological Association Presidential address: For public sociology. In *British Journal of Sociology* 56(2): 259–294.
- Hutter, Bridget M. (2005): Foreword. In *British Journal of Sociology* 56(3): 333–334.
- Beck, Ulrich (2005): How not to become a museum piece. In *British Journal of Sociology* 56(3): 335–343.
- Braithwaite, John (2005): For public social science. In *British Journal of Sociology* 56(3): 345–353.
- Calhoun, Craig (2005): The promise of public sociology. In *British Journal of Sociology* 56(3): 355–363.
- Ericson, Richard (2005): Publicizing sociology. In *British Journal of Sociology* 56(3): 365–372.
- Etzioni, Amitai (2005): Bookmarks for public sociologists. In *British Journal of Sociology* 56(3): 373–378.
- Hall, John A. (2005): A guarded welcome. In *British Journal of Sociology* 56(3): 379–381.
- Inglis, Christine (2005): Comments on Michael Burawoy’s ASA Presidential Address. In *British Journal of Sociology* 56(3): 383–386.
- Kalleberg, Ragnvald (2005): What is ‘public sociology’? Why and how should it be made stronger? In *British Journal of Sociology* 56(3): 387–393.
- Quah, Stella R. (2005): Four sociologies, multiple roles. In *British Journal of Sociology* 56(3): 395–400.
- Sassen, Saskia (2005): Digging in the penumbra of master categories. In *British Journal of Sociology* 56(3): 401–403.
- Scott, John (2005): Who will speak, and who will listen? Comments on Burawoy and public sociology. In *British Journal of Sociology* 56(3): 405–409.
- Burawoy, Michael (2005): Response: Public sociology: populist fad or path to renewal? In *British Journal of Sociology* 56(3): 417–432.

Critical Sociology

- Burawoy, Michael (2005): The Critical Turn to Public Sociology. In *Critical Sociology* 31(3): 313–326.
- Acker, Joan (2005): Comments on Burawoy on Public Sociology. In *Critical Sociology* 31(3): 327–331.
- Aronowitz, Stanley (2005): Comments on Michael Burawoy's "The Critical Turn to Public Sociology". In *Critical Sociology* 31(3): 333–338.
- Baiocchi, Gianpaolo (2005): Interrogating Connections: From Public Criticisms to Critical Publics in Burawoy's Public Sociology. In *Critical Sociology* 31(3): 339–351.
- Brewer, Rose M. (2005): Response to Michael Burawoy's Commentary: "The Critical Turn to Public Sociology". In *Critical Sociology* 31(3): 353–359.
- Ghamari-Tabrizi, Behrooz (2005): Can Burawoy Make Everybody Happy? Comments on Public Sociology. In *Critical Sociology* 31(3): 361–369.
- Katz-Fishman, Walda és Jerome Scott (2005): Comments on Burawoy: A View From the Bottom-up. In *Critical Sociology* 31(3): 371–374.
- Urry, John (2005): The Good News and the Bad News. In *Critical Sociology*. 31(3): 375–378.
- Burawoy, Michael (2005): Rejoinder: Toward a Critical Public Sociology. In *Critical Sociology* 31(3): 379–390.

American Sociologist

- Nichols, Lawrence T. (2005): Editor's Introduction: A Conversation about "Public Sociology". In *American Sociologist* 36(3–4) 3–4.
- Boyns, David és Jesse Fletcher (2005): Reflections on Public Sociology: Public Relations, Disciplinary Identity, and the Strong Program in Professional Sociology. In *American Sociologist* 36(3–4): 5–26.
- Turner, Jonathan H. (2005): Is Public Sociology Such a Good Idea? In *American Sociologist* 36(3–4): 27–45.
- Brint, Steven (2005): Guide for the Perplexed: On Michael Burawoy's "Public Sociology". In *American Sociologist* 36(3–4): 46–65.
- Jeffries, Vincent (2005): Pitirim A. Sorokin's Integralism and Public Sociology. In *American Sociologist* 36(3–4): 66–87.
- Putney, Norella M., Dawn E. Alley és Vern L. Bengtson (2005): Social Gerontology as Public Sociology in Action. In *American Sociologist* 36(3–4) 88–104.
- Bonacich, Edna (2005): Working with the Labor Movement: A Personal Journey in Organic Public Sociology. In *American Sociologist* 36(3–4): 105–120.
- Chase-Dunn, Christopher (2005): Global Public Social Science. In *American Sociologist* 36(3–4): 121–132.
- McLaughlin, Neil, Lisa Kowalchuk és Kerry Turcotte (2005): Why Sociology Does Not Need to Be Saved: Analytic Reflections on Public Sociologies. In *American Sociologist* 36(3–4): 133–151.
- Burawoy, Michael (2005): Third-Wave Sociology and the End of Pure Science. In *American Sociologist* 36(3–4) 152–165.

A fenti cikkek mindegyike, továbbá Michael Burawoy egyéb, a témához kapcsolódó írásai, előadásai, s különböző vitafórumok anyagai elérhetőek a következő internetes címen:

<http://sociology.berkeley.edu/faculty/burawoy>